

На основу члана 39. став 6. Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 62/2006, 31/2011, 119/2012, 139/2014 и 30/2018) и члана 14. став 1. тачка 9) и члана 15. став 1, а у вези с чланом 34. тачка 9), Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У

О УСЛОВИМА И НАЧИНУ ОБАВЉАЊА МЕЊАЧКИХ ПОСЛОВА

Основне одредбе

1. Овом одлуком прописују се ближи услови и начин обављања послова куповине (откупа) од физичких лица – резидената и нерезидената и продаје тим лицима ефективног страног новца и чекова који гласе на страну валуту (у даљем тексту: мењачки послови), укључујући и услове и начин давања овлашћења за обављање мењачких послова.

2. Поједини појмови, у смислу ове одлуке, имају следеће значење:

1) *мењач* је банка, јавни поштански оператор и овлашћени мењач;

2) *банка* је резидент – акционарско друштво са седиштем у Републици Србији које има дозволу за рад Народне банке Србије и обавља депозитне и кредитне послове, послове платног промета и друге послове у складу са законом;

3) *јавни поштански оператор* јесте резидент који се бави пружањем поштанских услуга и који мењачке послове обавља на основу посебног закона којим се уређује његова делатност;

4) *овлашћени мењач* је привредни субјект који има овлашћење Народне банке Србије за обављање мењачких послова и закључен уговор о обављању тих послова с банком, односно с више банака;

5) *привредни субјект* је резидент – правно лице и предузетник који су као привредни субјекти регистровани код надлежног органа;

6) *овлашћење* је писмено овлашћење Народне банке Србије које она издаје привредном субјекту за обављање мењачких послова у форми решења;

7) *мењачко место* је просторна и организациона јединица у којој се обављају мењачки послови а која може да садржи једно или више благајничких места;

8) *благајничко место* је део мењачког места на коме се обављају мењачки послови, а може бити организовано и као исплатно-уплатно благајничко место;

9) *исплатно-уплатно благајничко место* јесте благајничко место на коме се, поред мењачких послова, обављају и послови исплате, односно уплате готовине у динарима и ефективном страном новцу, и то ради пуњења/пражњења банкомата, односно привременог благајничког места, односно снабдевања путујућег мењача;

10) *банкомат (аутоматска мењачница)* јесте аутоматска машина преко које се обављају откуп и продаја ефективног страног новца за динаре, која је посебно благајничко место одвојено од исплатно-уплатног благајничког места с којим је повезано у погледу снабдевања готовином у динарима и у ефективном страном новцу и повлачења откупљеног ефективног страног новца и/или вишка готовине у динарима, а оба су део истог мењачког места;

11) *софтвер* је технолошко-апликативно решење Народне банке Србије, банке, односно јавног поштанског оператора које користи мењач и које омогућава обављање мењачких послова и достављање извештаја на прописан начин;

12) *дневник благајне* је пословна књига која се води коришћењем софтвера по сваком мењачком месту мењача посебно за мењачке послове, независно од рачуноводственог система који користи мењач;

13) *радни дан* је сваки дан осим недеље и дана државног и верског празника који је проглашен нерадним даном у Републици Србији;

14) *радни дан мењача* јесте сваки дан у недељи током ког мењач обавља мењачке послове, односно који је унутрашњим актом мењача одређен као радни дан;

15) *недеља* је период од понедељка у 0.00 часова до недеље у 24.00 часа;

16) *привремени престанак обављања мењачких послова* јесте престанак обављања мењачких послова на период до шест месеци, а који се у складу са овом одлуком може продужити, с тим да укупно трајање привременог престанка обављања мењачких послова не може бити дуже од годину дана, и то на једном мењачком месту, на више њих или на свим мењачким местима, о чему овлашћени мењач обавештава Народну банку Србије;

17) *трајни престанак обављања мењачких послова* јесте престанак обављања мењачких послова на једном мењачком месту, на више њих или на свим мењачким местима, кад овлашћени мењач намерава да трајно престане да обавља мењачке послове на тим мењачким местима, о чему подноси захтев Народној банци Србије.

Услови за почетак пословања – добијање овлашћења

3. Привредни субјект подноси Народној банци Србије захтев за добијање овлашћења.

Уз захтев из става 1. ове тачке, привредни субјект прилаже следећу документацију, на основу које Народна банка Србије цени да ли он испуњава услове за обављање мењачких послова:

1) доказ о упису у регистар код надлежног органа;

2) писмено закључен уговор с банком у вези са обављањем мењачких послова, који обавезно садржи списак с називима и важећим адресама мењачких места, као и одредбу да уговор не производи правно дејство ако привредни субјект нема овлашћење;

3) доказ, не старији од шест месеци, да власник, односно оснивач привредног субјекта, односно директор/члан управног одбора и/или друго одговорно лице привредног субјекта, односно директор/члан управног одбора и/или друго одговорно лице оснивача привредног субјекта и радник који ће непосредно обављати мењачке послове нису правноснажно осуђени за кривична дела против привреде, имовине, живота и тела, јавног реда и мира, службене дужности и правног саобраћаја, за кривична дела прања новца и финансирања тероризма и/или за друго кривично дело и/или привредни преступ који их чине неподобним у вези са обављањем мењачких послова;

4) доказ, не старији од шест месеци, да привредни субјект – правно лице које подноси захтев и оснивач привредног субјекта – правно лице нису осуђени правноснажном пресудом за кривично дело, као и да се против њих не води кривични поступак, у смислу закона којим се уређује одговорност правних лица за кривична дела и/или да нису осуђени правноснажном пресудом за привредни преступ који их чини неподобним у вези са обављањем мењачких послова, у смислу закона којим се уређује привредни преступ;

5) списак сарадника власника, односно оснивача и одговорног лица привредног субјекта, подносиоца захтева из става 1. ове тачке, у смислу закона којим се уређује девизно пословање;

6) списак радника који ће непосредно обављати мењачке послове, с подацима о идентификационим бројевима сертификата за обављање мењачких послова за ове раднике, које је издала Народна банка Србије, односно други надлежни орган пре 1. јануара 2019. године, уз копије њихових личних карата;

7) доказ о стеченој најмање средњој стручној спреми за раднике који ће непосредно обављати мењачке послове;

8) потписе лица овлашћених за заступање овлашћеног мењача које је оверио надлежни орган;

9) доказ о основу коришћења пословног простора за обављање мењачког посла (доказ о својини над пословним простором, односно уговор о закупу на најмање годину дана или други доказ да привредни субјект основано користи пословни простор за обављање мењачких

послова), односно одлуку надлежног органа којом доказује да је добио дозволу за коришћење земљишта када као пословни простор користи монтажни објекат;

10) изјаву да поседује следећу опрему: металну касу, бројачку машину, UV лампу и савремене уређаје за откривање фалсификата (уређаје са сензорима за маркере и магнетну детекцију који откривају већину фалсификата САД долара и уређаје који откривају фалсификате евра);

11) изјаву да поседује опрему према спецификацији Народне банке Србије, односно банке за коришћење софтвера Народне банке Србије, односно банке;

12) изјаву да поседује видео-опрему која омогућава непрекидно видео-снимање благајничког места у току радног времена овлашћеног мењача и чување видео-снимака за најмање десет последњих радних дана тог мењачког места;

13) доказ о плаћеним трошковима поступка за добијање овлашћења у складу са одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге;

14) обавештење о радном времену, као и о времену коришћења одмора у току рада.

На доказе из става 1. ове тачке о којима се води службена евиденција примењују се одредбе закона којим се уређује управни поступак о издавању уверења о чињеницама о којима се води службена евиденција.

Ако привредни субјект намерава да мењачке послове обавља и на банкомату који је одвојен од исплатно-уплатног благајничког места које је одредио за банкомат, уговор садржи и адресу на којој се налази банкомат са назнаком мењачког места коме банкомат и исплатно-уплатно благајничко место припадају, а уз доказе из става 2. одредба под 9) ове тачке прилаже се и документ на основу кога привредни субјект користи локацију на којој се налази банкомат.

4. Народна банка Србије проверава да ли је привредни субјект који је поднео захтев из тачке 3. став 1. ове одлуке испунио услове за обављање мењачких послова и о поднетом захтеву одлучује у року од 30 дана од дана достављања тог захтева с комплетном документацијом.

Ако поднети захтев из тачке 3. став 1. ове одлуке не садржи сву документацију из ст. 2. и 4. те тачке, Народна банка Србије писмено ће позвати подносиоца овог захтева да у року од осам дана допуни тај захтев.

Ако подносилац захтева из става 2. ове тачке не поступи у року из тог става, односно ако не допуни захтев у складу с позивом за допуну – Народна банка Србије одбациће тај захтев решењем.

Кад оцени да је привредни субјект испунио услове за обављање мењачких послова – Народна банка Србије доноси решење о издавању овлашћења, и то посебно за свако мењачко место наведено у уговору, и доставља га том привредном субјекту, а банци с којом је овај привредни субјект закључио уговор доставља фотокопију тог решења. Овлашћени мењач дужан је да оригинал овлашћења истакне на мењачком месту.

Ако привредни субјект намерава да мењачке послове обавља и на банкомату, решење из става 4. ове тачке садржи и број банкомата и адресе на којима се налазе банкомати који припадају мењачком месту из тог решења.

Привредни субјект коме је Народна банка Србије решењем издала овлашћење дужан је да почне да обавља мењачке послове у року од 30 дана од дана пријема тог решења.

Ако оцени да привредни субјект није испунио услове за обављање мењачких послова – Народна банка Србије доноси решење о одбијању захтева за издавање овлашћења.

Народна банка Србије може одбити захтев из тачке 3. став 1. ове одлуке и ако утврди да су сарадници власника, односно оснивача или одговорног лица привредног субјекта подносиоца тог захтева – лица која су правноснажно осуђена за кривично дело из тачке 3. став 2. одредба под 3) ове одлуке.

Народна банка Србије води регистар овлашћених мењача. Подаци из овог регистра објављују се на интернет презентацији Народне банке Србије.

5. Овлашћени мењач дужан је да све време обављања мењачких послова испуњава услове из тачке 3. ст. 2. и 4. ове одлуке и Народна банка Србије може у сваком тренутку захтевати од овлашћеног мењача да јој достави документацију којом се доказује испуњеност ових услова.

Мењачке послове код овлашћеног мењача непосредно могу обављати само лица која испуњавају услове из тачке 3. став 2. одредбе под 3), 6) и 7) ове одлуке.

Овлашћени мењач дужан је да Народну банку Србије обавести о промени података из тачке 3. ст. 2. и 4. ове одлуке, уз достављање одговарајуће документације која доказује ту промену, и то у року од пет радних дана од дана њеног настанка, с тим да је обавештење о промени пословног простора за обављање мењачких послова дужан да достави пре настанка ове промене.

Уз обавештење о промени података из тачке 3. ст. 2. и 4. ове одлуке који се региструју код надлежног органа (промена назива и/или промена седишта), као и о промени пословног простора за обављање мењачких послова, укључујући промену података о броју и/или адреси/адресама банкомата, овлашћени мењач дужан је да Народној банци Србије поднесе и захтев за издавање овлашћења за обављање мењачких послова са документацијом којом се доказује веродостојност нових података.

На издавање овлашћења за обављање мењачких послова из става 4. ове тачке сходно се примењују одредбе тач. 3. и 4. ове одлуке.

Кад утврди да је овлашћени мењач престао да испуњава услове за обављање мењачких послова у складу са овом одлуком, као и у другим прописаним случајевима – Народна банка Србије доноси решење о одузимању овлашћења у складу са законом којим се уређује девизно пословање и прописом којим се уређује контрола мењачког пословања.

6. Код мењача, поред радника који непосредно обављају мењачке послове, на благајничком месту могу бити присутни још само радници чије је присуство оправдано (радници обезбеђења, радници задужени за транспорт и др.), док је другим лицима приступ забрањен.

Мењач је дужан да овлашћеном лицу Народне банке Србије које врши контролу, министарству надлежном за унутрашње послове, или другом контролном органу омогући приступ мењачком месту и благајничком месту, као и другим местима која су у вези са обављањем мењачких послова, односно другим просторијама мењача.

7. Радници који раде на мењачким пословима могу у просторији мењачког места ван благајничког места и ван касе држати само своју готовину, и то највише у износу динарске противвредности 100 евра (тзв. џепарац).

Обавеза из става 1. ове тачке односи се и на лица из тачке 6. став 1. ове одлуке кад су присутна на благајничком месту.

Уговор с банком у вези са обављањем мењачких послова

8. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да с банком закључе уговор којим се уређују њихови међусобни односи у вези са обављањем мењачких послова (у даљем тексту: уговор), а уговор могу закључити и с више банака.

Уговор нарочито садржи:

- 1) пословно име и седиште уговорних страна;
- 2) време и место закључења уговора;
- 3) списак с називима и важећим адресама мењачких места јавног поштанског оператора, односно овлашћеног мењача;
- 4) начин предаје ефективног страног новца (у даљем тексту: ефектива), готовине у динарима (у даљем тексту: готовина) и чекова који гласе на страну валуту (у даљем тексту: чекови);
- 5) обавезе у случају утврђених разлика – мањка, вишка, фалсификата и сл.;
- 6) обавезе у случају раскида уговора.

Уговор обавезно садржи и одредбу да не производи правно дејство ако привредни субјект нема овлашћење.

У случају да јавни поштански оператор, односно привредни субјект намерава да мењачке послове обавља и на банкомату који је одвојен од исплатно-уплатног благајничког места за банкомат, уговор садржи и адресу на којој се налази банкомат, са знаком мењачког места и исплатно-уплатног благајничког места коме банкомат и то исплатно-уплатно благајничко место припадају.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да уговор доставе Народној банци Србије одмах по његовом закључењу, а најкасније у року од пет радних дана од дана тог закључења. Ако јавни поштански оператор има закључен уговор с више банака, дужан је да Народној банци Србије уз уговор достави и изјаву о томе којој ће банци достављати извештај из тачке 44. ове одлуке.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да о измени, раскиду или престанку важности уговора одмах, а најкасније у року од пет радних дана од дана настанка те промене обавесте Народну банку Србије и доставе јој копију уговора о измени уговора, односно о раскиду уговора.

Банка је дужна да води евиденцију о закљученим и измењеним, односно раскинутим уговорима, као и да једном месечно Народној банци Србије доставља извод из те евиденције.

Услови и начин обављања мењачких послова

9. Откуп, односно продају ефикативне и чекова мењач обавља у складу с прописом којим се утврђују врсте девиза и ефикативне које се купују и продају на девизном тржишту.

10. Мењач једном дневно, на почетку свог радног дана, утврђује своју курсну листу, која важи до објављивања његове наредне курсне листе.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач курсну листу из става 1. ове тачке утврђују у складу с курсном листом за ефикативу банке, односно банака с којима имају закључен уговор.

У курсној листи јавног поштанског оператора и овлашћеног мењача куповни курс по јединици стране валуте – евра не може да буде нижи од званичног средњег курса динара према еврџ који важи на тај дан за више од 1,25%, односно продајни курс по јединици стране валуте – евра не може да буде виши од званичног средњег курса динара према еврџ који важи на тај дан за више од 1,25%.

Јавном поштанском оператору и овлашћеним мењачима с којима је закључила уговор – банка своју важећу курсну листу за ефикативу доставља у складу са уговором.

11. При обављању мењачких послова, мењач примењује куповни, односно продајни курс за ефикативу и чекове у распону између куповног и продајног курса из своје важеће курсне листе за ефикативу.

При откупу и продаји ефикативне у једном радном дану мењача – најнижи продајни курс мењача по јединици стране валуте за одређену врсту ефикативне не може бити једнак његовом највишем куповном курсу за ту врсту ефикативне, нити нижи од тог курса.

12. За обављање мењачких послова мењач може наплатити провизију која се примењује на динарску противвредност ефикативне, односно чекова обрачунату по куповном, односно продајном курсу који важи на дан откупа, односно продаје.

При откупу ефикативне – новчаница које су исправне у смислу одредаба ове одлуке, односно које су у оптицају – јавни поштански

оператор и овлашћени мењач могу од физичких лица наплатити провизију у износу највише 1%.

Физичка лица која намеравају да купе ефективу у износу већем од 5.000 евра или у одговарајућој противвредности у другој страниој валути – дужна су да ту куповину најаве претходног радног дана мењача.

13. Ефективу остварену у смислу ове одлуке јавни поштански оператор и овлашћени мењач могу положити на посебан девизни рачун код банке отворен у складу с прописом којим се уређују услови отварања и начин вођења девизних рачуна резидената и динарских и девизних рачуна нерезидената, као и у складу с прописом којим се уређују плаћање, наплате, уплате и исплате у ефективи.

Банка откуп ефикативности од јавног поштанског оператора и овлашћеног мењача, односно продају ефикативности јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу врши преко рачуна из става 1. ове тачке, у складу са уговором.

14. Банка може, ради обезбеђења валутне структуре, јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу с којима има закључен уговор продати ефикативу искључиво за продају физичким лицима, и то врсте ефикативности утврђене прописом којим се уређују врсте девиза и ефикативности које се купују и продају на девизном тржишту и у складу са уговором.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач, ради куповине ефикативности из става 1. ове тачке, са свог динарског текућег рачуна преносе банци износ динарске противвредности те ефикативности.

15. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да, у складу са уговором закљученим с банком која им је продала ефикативу у смислу тачке 14. ове одлуке, најкасније у року од седам дана од дана ове продаје – тој банци продају ефикативу у истом износу и истој валути или у противвредности те ефикативности у другој валути.

За ефикативу продату у смислу става 1. ове тачке, банка јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу исплаћује динарску противвредност те ефикативности обрачунату по курсу у распону курсава из курсне листе за ефикативу банке која важи на дан откупа и у складу са уговором, и то уплатом средстава на њихов текући рачун или исплатом готовине.

16. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да најмање једном недељно, а најкасније другог радног дана после истека недеље, до 12.00 часова, банци продају износ у висини најмање 80% укупног нето откупа ефикативности оствареног у тој недељи – без обзира на структуру те ефикативности по врстама валута – у врстама ефикативности утврђеним прописом из тачке 14. став 1. ове одлуке, у складу са уговором.

Банке су дужне да откупе ефикативну из става 1. ове тачке.

Укупан нето откуп, у смислу става 1. ове тачке, јавни поштански оператор, односно овлашћени мењач израчунава као разлику између откупа и продаје ефикативности физичким лицима на свим својим мењачким местима.

Обавезу из става 1. ове тачке јавни поштански оператор и овлашћени мењач извршавају продајом банци средстава с посебног девизног рачуна из тачке 13. став 1. ове одлуке.

17. Јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу који банци с којом имају закључен уговор продају ефикативну у смислу тачке 16. ове одлуке, та банка за откупљену ефикативну исплаћује динарску противвредност те ефикативности, обрачунату по курсу у распону курсева из курсне листе за ефикативну банке која важи на дан откупа и у складу са уговором.

18. Откуп и продају ефикативности на основу налога који јој физичко лице доставља електронски – банка врши у складу с документом банке који садржи услове и начин коришћења електронског банкарства а који је претходно потписала с тим лицем.

19. Ако је у претходној недељи имао вишак динара изнад троструког просечног износа динара којим је вршен откуп ефикативности у месецу с највишим откупом у претходних дванаест месеци, односно од почетка обављања делатности ако ради краће од дванаест месеци – овлашћени мењач дужан је да тај вишак уплати на рачун код банке најкасније другог радног дана после истека недеље, до 12.00 часова.

Вишак динара из става 1. ове тачке израчунава се тако што се од стања динара у благајни на крају сваког радног дана овлашћеног мењача у претходној недељи одузима троструки просечни дневни износ динара којим је вршен откуп ефикативности у месецу с највећим откупом у претходних дванаест месеци, а затим се тако добијени износи сабирају ако су позитивни, односно одузимају ако су негативни – при чему вишак

динара неће постојати ако укупан износ добијен на начин из овог става није позитиван.

Ради примене става 2. ове тачке, стање динара на крају радног дана утврђује се на основу података са свих мењачких места овлашћеног мењача.

Ако овлашћени мењач ради краће од месец дана, просечан троструки износ динара утврђује се према недељи с највећим откупом.

Овлашћени мењач који је тек почео да ради има обавезу уплате вишка динара у смислу ове тачке након прве радне недеље у којој је радио током свих радних дана.

Одредба става 5. ове тачке односи се и на ново мењачко место овлашћеног мењача које је тек почело да ради.

У случају да овлашћени мењач смањи, односно повећа број мењачких места, вишак динара из става 1. ове тачке утврђује се на следеће начине:

– у односу на троструки просечан износ динара којим је вршен откуп ефикасности у месецу с највишим откупом у претходних дванаест месеци, умањен за допринос мењачког места које је престало да ради у том износу; или

– у односу на троструки просечан износ динара којим је вршен откуп ефикасности у месецу с највишим откупом у претходних дванаест месеци, увећан за троструки просечан износ динара којим је вршен откуп ефикасности на новом мењачком месту у претходној недељи, односно у недељи у којој је ново мењачко место остварило највећи откуп ефикасности ако то мењачко место ради краће од месец дана, односно у месецу с највишим откупом од почетка рада тог мењачког места.

20. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач који су готовину и ефикасност евидентирали као излаз из благајне ради уплате на рачун код банке – дужни су да ту уплату изврше у току тог радног дана, а најкасније наредног радног дана, при чему евидентирање излаза из благајне прати потврда о излазу динара и/или ефикасности.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач који су готовину и ефикасност подигли с рачуна код банке дужни су да ту готовину и ефикасност унесу у благајну и евидентирају у току тог радног дана, а најкасније наредног радног дана, при чему евидентирање улаза у благајну прати потврда о улазу динара и/или ефикасности.

21. Мењач је дужан да предузме следеће радње:

1) да на видном месту, испред простора где се налази мењачко место, стави натпис „МЕЊАЧНИЦА“ – на српском и на једном од светских језика;

2) да сопствену курсну листу истакне тако да она буде видљива за странке;

3) да на мењачком месту или испред мењачког места истакне лако уочљиво обавештење које служи за информисање грађана о најмањем (минималном) износу који тај мењач плаћа при откупу, односно највећем (максималном) износу који наплаћује при продаји ефикативне за све валуте из своје курсне листе (по јединици стране валуте), при чему најмањи износ, у смислу ове одредбе, представља гарантовани износ који мењач исплаћује физичком лицу при откупу ефикативне и састоји се од куповног курса за ефикативу мењача за ту валуту умањеног за највећи процент провизије, а највећи износ, у смислу ове одредбе, представља гарантовани износ који мењач наплаћује од физичког лица при продаји ефикативне и састоји се од продајног курса мењача за ту ефикативу увећаног за највећи процент провизије;

4) да на почетку радног времена истакне обавештење о висини највећег процента провизије тако да оно буде видљиво за странке, и то на истом месту и на исти начин као што је истакнута курсна листа, као и да провизију наплаћује до висине процента назначеног у том обавештењу, с тим да ово обавештење не може мењати у току радног времена;

5) да код сваке трансакције, ради заштите од фалсификата, поступа на начин утврђен прописом којим се уређује поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован;

6) да следеће обавештење, на српском и енглеском језику, истакне тако да оно буде видљиво за странке, као и да поступи у складу с њим:

„ВАЖНО ОБАВЕШТЕЊЕ:

1. Мењач је обавезан да, пре обављања трансакције, физичко лице обавести о укупном износу динара које то лице добија по јединици стране валуте коју жели да прода, односно о укупном износу динара које то лице плаћа по јединици стране валуте коју жели да купи, при чему ови износи морају бити истоветни или за физичко лице повољнији од износа истакнутих на рекламној табли.

2. Мењач је обавезан да, код сваке продаје физичком лицу новчаница апоена од 50 и 100 САД долара, у потврду о продаји упише: име и презиме резидента – физичког лица и његов јединствени

матични број грађана (ЈМБГ) из важеће личне карте или пасоша, односно име и презиме нерезидента – физичког лица и број његове важеће путне исправе, као и серијске бројеве новчаница.

3. Мењач је обавезан да, код сваке продаје ефикасне физичком лицу, ако ово лице то захтева, у потврду о продаји упише: име и презиме резидента – физичког лица и његов ЈМБГ из важеће личне карте или пасоша, односно име и презиме нерезидента – физичког лица и број његове важеће путне исправе, као и серијске бројеве новчаница.

Напомена: Податке из тач. 2. и 3. овог обавештења мењач уноси у потврду из тих тачака – ради заштите физичког лица од фалсификата, ваноптицајних новчаница и сл.“;

7) да дневник благајне води коришћењем софтвера, а у случају прекида рада електронског система – да у тај дневник унесе податке из ручно израђених потврда о извршеним откупу и продаји ефикасне и чекова одмах после успостављања рада електронског система; ако банка мењачке послове обавља на основу налога који јој физичко лице доставља електронски, дневник благајне садржи и податке о мењачким пословима обављеним на тај начин, који се чувају у електронској форми;

8) да дневник благајне за мењачке послове води одвојено од дневника благајне, односно од књиговодствене евиденције за другу делатност коју обавља;

9) да мењачко пословање обавља према обавештењу о радном времену које је достављено Народној банци Србије и које је истакнуто на мењачком месту;

10) да код сваке трансакције или код више међусобно повезаних трансакција чији је износ једнак износу утврђеном прописом којим се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма или је већи од тог износа, као и у другим случајевима утврђеним тим прописом – поступи у складу с тим прописом.

22. Овлашћени мењач дужан је да, поред обавеза прописаних тачком 21. ове одлуке, испуни и следеће обавезе:

1) да на видном месту, поред натписа „МЕЊАЧНИЦА“, истакне назив мењачнице и назив оснивача, односно име и презиме власника;

2) да на мењачком месту истакне овлашћење Народне банке Србије за то мењачко место;

3) да на мењачком месту поседује копије важећих уговора с банком, односно банкама;

4) да откупљене чекове достави банци у року и на начин који су утврђени уговором;

5) да на мењачком месту држи само ону готовину, ефикасну и чекове који су остварени мењачким пословањем, односно намењени

мењачком пословању и који су прописно евидентирани, уз одговарајућу документацију;

6) да, ако поред мењачког пословања обавља и другу делатност, осим кад је та делатност пружање платних услуга, обезбеди да се готовина, ефективна и чекови који су намењени мењачком пословању чувају на мењачком месту одвојено од готовине, ефикасне и чекова из друге делатности која се обавља на том месту, а ако се држе у заједничкој каси – да буду одвојено паковани и обележени натписом „Мењачко пословање“;

7) да обезбеди да стање готовине и ефикасне на мењачком месту одговара подацима из дневника благајне тог мењачког места;

8) да на мењачком месту поседује обавештења банке, односно Народне банке Србије која се односе на стране новчанице, као и обавештења банке, односно Народне банке Србије у вези са обављањем мењачких послова;

9) да на мењачком месту поседује следећу опрему: металну касу, бројачку машину, UV лампу и савремене уређаје за откривање фалсификата (уређаје са сензорима за маркере и магнетну детекцију који откривају већину фалсификата САД долара и уређаје који откривају фалсификате евра);

10) да на мењачком месту поседује опрему према спецификацији Народне банке Србије, односно банке за коришћење софтвера;

11) да на видном месту истакне обавештење да је објект под видео-надзором;

12) да обезбеди непрекидно видео-снимање благајничког места, као и банкомата, видео-опремом у току свог радног времена, односно радног времена банкомата;

13) да поседује видео-снимке за најмање десет последњих радних дана, с назначеним тачним временом, који су сачињени у току радног времена сваког мењачког места и у чијем су средишту (фокусу) физичка лица која врше трансакције;

14) да видео-снимке достави само органу надлежном за вршење контроле, односно министарству надлежном за унутрашње послове, на његов захтев, као и физичком лицу на које се видео-снимак односи, на његов захтев.

На обавезе јавног поштанског оператора примењују се одредбе става 1. ове тачке, осим одредаба под 1), 2), 5) и 6) тог става.

Овлашћени мењач може на мењачком месту да истакне назив банке, односно банака с којима има закључен уговор. Овлашћени мењач не може на мењачком месту да има истакнуту ознаку или натпис Народне банке Србије, осим овлашћења Народне банке Србије за то мењачко место.

23. О извршеним откупу и продаји ефикасне и чекова, мењач коришћењем софтвера издаје потврду, која има најмање једну копију. Оригинал ове потврде мењач предаје резиденту – физичком лицу, односно нерезиденту – физичком лицу, а копију, без обзира на медиј на коме се налази, чува до истека законом утврђеног рока за чување документације која је основ за евидентирање пословних промена у дневнику благајне.

Потврда из става 1. ове тачке обавезно садржи следеће податке:

- 1) назив мењача;
- 2) назив и адресу мењачког места;
- 3) шифру благајничког места;
- 4) ознаку посла (откуп, продаја);
- 5) редни број потврде који се не сме понављати;
- 6) име и презиме резидента – физичког лица и нерезидента – физичког лица, њихов ЈМБГ из важеће личне карте или број важеће путне исправе код сваке трансакције чији је износ једнак износу утврђеном прописом којим се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма или је већи од тог износа, као и у другим случајевима утврђеним тим прописом;
- 7) шифру основа откупа (796 и 701 за ефикасну, а 795 и 699 за чекове) или продаје (700 и 701 за ефикасну, а 795 и 699 за чекове);
- 8) ознаку валуте, износ у страном валути и износ у динарима;
- 9) курс по коме је трансакција обављена;
- 10) процент и износ провизије;
- 11) датум и време извршења трансакције;
- 12) место извршења трансакције;
- 13) потпис благајника или његову шифру.

Ради заштите физичког лица од фалсификата, ваноптицајних новчаница и сл. – мењач, поред података из става 2. ове тачке, у потврду из тог става уноси и податке из тач. 2. и 3. обавештења из тачке 21. одредба под б) ове одлуке.

Потврда из става 1. ове тачке мора бити сачињена у складу с рачуноводственим стандардима и мора садржати редни број, који се не сме понављати. Софтвер мора бити израђен тако да се после уношења првог редног броја потврде уносе наредни бројеви, који се до краја предвиђене серије више не могу мењати.

У случају прекида рада електронског система на благајничком месту, мењач потврду из става 1. ове тачке издаје ручно, користећи

одштампане обрасце потврда о откупу и продаји ефективе и чекова, који већ садрже редне бројеве, и води евиденцију о утрошеним обрасцима тих потврда. Ове потврде штампају се у блоковима – у оквиру одређених серијских бројева.

Мењач је дужан да, после успостављања рада електронског система на благајничком месту, у дневник благајне одмах унесе податке са образаца из става 5. ове тачке.

Кад банка мењачке послове обавља на основу налога које јој физичко лице доставља у електронском облику, она том лицу, на његов захтев, издаје потврду из става 1. ове тачке на основу података који се чувају у електронском облику.

Кад мењач обавља мењачке послове на банкомату, потврда из става 1. ове тачке нарочито садржи податке из става 2. одредбе под 1), 5), 8), 9) и 11) ове тачке, а у случају да мењач наплаћује провизију – та потврда треба да садржи и податке из одредбе под 10) тог става.

24. Ако мењач обавља мењачке послове преко банкомата, дужан је да испуни следеће услове:

1) да на банкомату на видном месту истакне ознаку на српском и на једном од светских језика да је реч о банкомату за обављање мењачких послова;

2) да обезбеди да на банкомату буду истакнуте информације о називу и адреси мењачког места и исплатно-уплатног благајничког места за тај банкомат;

3) да обезбеди издавање потврде о извршеним откупу и продаји ефективе;

4) да на банкомату обезбеди информације о курсу за ефективу који се примењује при обављању појединачне трансакције;

5) да, ако наплаћује провизију, на банкомату обезбеди информацију о њеној висини.

25. Мењач свакодневно води дневник благајне о обављеним мењачким пословима, који обавезно садржи:

1) назив мењача;

2) врсту валуте, износ у валути, курс, обрачунату динарску противвредност, износ обрачунате провизије и укупан износ динара;

3) почетно стање ефективе и готовине и њихово стање на крају дана;

- 4) серијске бројеве потврда о куповини, односно продаји и податке о другим трансакцијама на благајничком месту;
- 5) време извршене трансакције;
- 6) шифру основа куповине, односно продаје (ефектива, чекови);
- 7) место и датум извршене трансакције.

Подаци у дневнику благајне морају се уносити хронолошки, према редоследу трансакција, и морају одговарати подацима о износима откупљене, односно продате ефективе и чекова, као и подацима о другим трансакцијама на благајничком месту/благајничким местима – по врсти трансакције и износима, према појединачним потврдама.

Овлашћени мењач који обавља мењачке послове на банкомату, у дневник благајне мењачког места коме банкомат и исплатно-уплатно благајничко место припадају уноси податак о излазу готовине, односно ефективе с тог благајничког места на банкомат – на дан кад том готовином, односно ефективом пуни банкомат, односно податак о улазу ефективе, односно готовине – на дан кад празни банкомат.

Овлашћени мењач који обавља мењачке послове на банкомату, податке о обављеним трансакцијама на банкомату, који су електронски записани, штампа, потписује и прилаже дневнику благајне мењачког места коме банкомат припада, по датумима, за све дане између пуњења/празњења банкомата након сваког пуњења/празњења банкомата, а најкасније до првог радног дана по истеку недеље.

Кад банка мењачке послове обавља на основу налога које јој физичко лице доставља у електронском облику, она у дневник благајне уноси и те податке, које чува у електронском облику.

По потреби, на захтев Народне банке Србије – банка и јавни поштански оператор штампају податке из дневника благајне за тражени датум.

Овлашћени мењач на крају сваког радног дана закључује дневник благајне, који садржи потпис овлашћеног мењача или лица које он овласти, и чува га, у штампаном облику, до истека законом утврђеног рока за чување пословних књига.

Овлашћени мењач дужан је да стање готовине и ефективе у дневнику благајне сваког дана сравњује са стварним стањем готовине и ефективе у каси, о чему мора поседовати писмени доказ.

Одредбе ст. 3, 4. и 8. ове тачке сходно се примењују на јавног поштанског оператора.

Провера исправности новчаница

26. Мењач је дужан да, при обављању мењачких послова, утврди да ли је страна новчаница исправна, да ли је у оптицају, да ли је истекао рок за њену замену и да ли је у питању новчаница за коју мењач сумња да је фалсификована.

Изузетно, кад обавља мењачке послове на банкомату, овлашћени мењач податке о страним новчаницама из става 1. ове тачке утврђује након преузимања ефикасности са банкомата и улаза те ефикасности на исплатно-уплатно благајничко место.

Код обављања мењачких послова, страна новчаница сматра се неисправном у следећим случајевима:

- 1) ако је фалсификована;
- 2) ако је новчаницу надлежни орган емитента прогласио безвредном;
- 3) ако је процент површине преосталог дела новчанице мањи од процента који утврђује банка;
- 4) ако је део који недостаје на новчаници надокнађен другом врстом папира или папиром с друге новчанице, што се квалификује као покушај преправке и подлеже експертизи;
- 5) ако су главни мотиви или ознаке апоена преправљени на било који начин и из било којих побуда;
- 6) ако је прањем или деловањем неке супстанце избледела толико да су њене основне карактеристике (врста валуте, апоен, елементи заштите и др.) непрепознатљиве;
- 7) ако је умрљана јарком бојом (*alert colours*) којом се врши хемијска заштита у транспорту, односно којом се новчанице боје у случају насилног отварања паковања новца (овакве новчанице су обично обојене по ивицама и угловима, а могу бити обојени и њихови штампани делови, и то једном од јарких боја – црвеном, црном, плавом, зеленом и сл., при чему се код покушаја скидања ових боја често добије блеђа нијанса боје и најчешће се оштете места с којих је покушано скидање боје);
- 8) ако на постојећем делу новчанице недостају сви заштитни елементи (нпр. водени жиг, магнетна заштита, обојена влакна, сигурносна нит, микротекст) или су ови елементи нечитљиви;
- 9) ако на постојећем делу новчанице недостају сва обележја аутентичности (нпр. назив банке, серијски број, вредност новчанице

исказана словима и бројевима, главна слика) или су та обележја нечитљива;

10) ако је до те мере лепљива, натопљена уљем, уништена ватром, хемикалијама, труљењем и сл., односно контаминирана да не може бити испитана.

Код обављања мењачких послова, на одређивање исправности динарске новчанице примењују се одредбе прописа којим се уређује управљање токовима готовине.

27. Ако нису сигурни да је нека новчаница у оптицају, јавни поштански оператор и овлашћени мењач упутиће подносиоца такве новчанице на банку с којом су закључили уговор.

На начин из става 1. ове тачке јавни поштански оператор и овлашћени мењач могу да поступе и ако је страна новчаница до те мере оштећена или похабана да се не може идентификовати.

28. Ако при подношењу новчанице на откуп посумња да је у питању фалсификат, мењач је дужан да поступи у складу с прописом којим се уређује поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован.

29. У склопу мера које предузима за очување стабилности финансијског система, а ради обезбеђивања једнообразног поступања код обављања мењачких послова – Народна банка Србије, у оквиру њеног софтвера који мењач користи, омогућава мењачу директан приступ (онлајн) Прегледу оптицајних новчаница страног новца са описима, елементима заштите и роковима наплативости и информацијама које се односе на фалсификате страног новца (у даљем тексту: Преглед).

Мењач који не користи софтвер Народне банке Србије приступа Прегледу преко њене интернет презентације, уз употребу корисничког имена и лозинке које Народна банка Србије додељује овим мењачима, а овлашћени мењач и јавни поштански оператор – преко банке с којом имају закључен уговор о обављању мењачких послова и чији софтвер користе.

Народна банка Србије редовно ажурира Преглед.

Банке су дужне да овлашћеним мењачима с којима имају закључен уговор и који користе софтвер те банке – достављају линк, корисничко име и лозинку ради приступања Прегледу.

30. Овлашћени мењач може преносити готовину и ефективу између више благајничких места једног мењачког места, односно између више мењачких места, као и између исплатно-уплатног благајничког места и банкомата једног мењачког места, односно привременог благајничког места у току једног његовог радног дана.

Овлашћени мењач дужан је да готовину, односно ефективу коју је изнео са исплатно-уплатног благајничког места ради пуњења банкомата – истог радног дана унесе у банкомат, као и да готовину, односно ефективу коју је подигао са банкомата истог радног дана унесе на исплатно-уплатно благајничко место.

Овлашћени мењач дужан је да готовину, односно ефективу коју је изнео са исплатно-уплатног благајничког места ради обављања мењачких послова на привременом благајничком месту – истог радног дана унесе на привремено благајничко место, као и да готовину, односно ефективу коју је изнео с привременог благајничког места истог радног дана унесе на исплатно-уплатно благајничко место.

Пренос из става 1. ове тачке мора пратити потврда о интерном излазу, односно улазу готовине и ефикативности, као и документ с пописом спецификованих износа по валутама у ефикативности и износа у готовини који су предмет преноса, који је на оба благајничка, односно мењачка места потписао овлашћени мењач или лице које он овласти. Потврда о интерном излазу, односно улазу готовине и ефикативности садржи време и датум тог излаза, односно улаза.

Изузетно, кад овлашћени мењач обавља мењачке послове на банкомату и привременом благајничком месту, пренос из става 1. ове тачке мора пратити потврда о интерном излазу, односно улазу готовине и ефикативности коју овлашћени мењач сачињава само на исплатно-уплатном благајничком месту за дане кад је евидентирао излаз с тог благајничког места, односно улаз на то благајничко место. Потврда о интерном излазу, односно улазу готовине и ефикативности садржи време и датум тог излаза, односно улаза. Потврду о излазу, односно улазу готовине и ефикативности прати документ с пописом спецификованих износа по валутама у ефикативности и износа у готовини, који је на исплатно-уплатном благајничком месту потписао овлашћени мењач или лице које он овласти.

Потврде и документ из става 4. ове тачке овлашћени мењач дужан је да чува на оба мењачка места, а потврду и документ из става 5. ове тачке – на исплатно-уплатном благајничком месту.

Одредбе ове тачке сходно се примењују и на јавног поштанског оператора.

Путујући мењач

31. Путујући мењач је радник банке, јавног поштанског оператора или овлашћеног мењача који је повезан са исплатно-уплатним благајничким местом у погледу снабдевања готовином и ефективом и враћања откупљене ефикативне или вишка готовине, при чему и путујући мењач и исплатно-уплатно благајничко место припадају истом мењачком месту, у смислу вођења дневника благајне и извештавања о обављеним мењачким пословима.

Путујући мењач мењачке послове обавља на територији Републике Србије у превозном средству у путничком саобраћају или на привредним, туристичким или сличним манифестацијама, односно на одређеном простору, кад се због природе тих манифестација или простора мењачки послови не могу обављати путем привременог благајничког места.

32. Путујући мењач дужан је да поседује потврду да је повезан са исплатно-уплатним благајничким местом мењача, коју му издаје мењач.

За путујућег мењача који је повезан са исплатно-уплатним благајничким местом јавног поштанског оператора и овлашћеног мењача – у уговору и потврди из става 1. ове тачке мора бити наведено где, у ком периоду и у ком радном времену тај путујући мењач обавља мењачке послове.

Путујући мењач дужан је да изда ручно попуњену потврду о откупу, односно продаји ефикативне.

33. Путујући мењач мора у време пословања, поред потврде да је повезан са исплатно-уплатним благајничким местом мењача, коју му издаје мењач, поседовати и копију овлашћења мењача чији је радник, као и на видном месту истакнут беџ са својим именом и презименом, ознаком „ПУТУЈУЋИ МЕЊАЧ“ и називом мењача чији је радник.

На дан кад путујући мењач са исплатно-уплатног благајничког места с којим је повезан преузима готовину, односно ефикативу – у дневник благајне мењачког места коме путујући мењач и исплатно-уплатно благајничко место припадају уноси се податак о излазу готовине и ефикативне с тог исплатно-уплатног благајничког места. На дан кад путујући мењач уплаћује готовину, односно ефикативу на исплатно-

уплатно благајничко место с којим је повезан, у дневник благајне из овог става уноси се податак о улазу готовине и ефективе.

Путујући мењач ручно издате потписане потврде прилаже по датумима дневнику благајне мењачког места коме припадају тај путујући мењач и исплатно-уплатно благајничко место с којим је повезан, за дане у којима је обављао мењачке послове, по повратку с пута, а најкасније наредног радног дана.

Привремено благајничко место

34. Привремено благајничко место просторно је и организационо одвојено од исплатно-уплатног благајничког места с којим је повезано у погледу снабдевања готовином и ефективом и повлачења откупљене ефективе и/или вишка готовине.

Привремено благајничко место одвојено је и од мењачког места, с тим да и привремено благајничко место и исплатно-уплатно благајничко место припадају истом мењачком месту у смислу вођења дневника благајне и извештавања о обављеним мењачким пословима.

На привременом благајничком месту мењачки послови обављају се на простору на коме не постоји стална потражња за мењачким услугама или на простору на коме се одржавају привредне, туристичке и сличне манифестације, и то у унапред одређеном периоду, који зависи од времена одржавања одређене манифестације, а који не може бити дужи од месец дана.

Мењачки послови се на привременом благајничком месту обављају у складу са уговором.

35. Мењач је дужан да Народну банку Србије обавести о отварању привременог благајничког места, и то пре његовог отварања.

Обавештење из става 1. ове тачке посебно треба да садржи адресу привременог благајничког места, период у коме ће се на том привременом благајничком месту обављати мењачки послови и податак о томе ком мењачком месту привремено благајничко место припада.

Мењач је дужан да на привременом благајничком месту поседује сопствену потврду да је то место укључено у одређено мењачко место тог мењача, при чему је овлашћени мењач дужан да поседује и фотокопију овлашћења за обављање мењачких послова за мењачко место коме привремено благајничко место припада.

Мењач је дужан да на привременом благајничком месту испуњава све прописане услове за обављање мењачких послова, осим у погледу поседовања и коришћења опреме за коју на том месту није могуће обезбедити техничке услове, о чему пре отварања привременог благајничког места обавештава Народну банку Србије.

На привременом благајничком месту мењач је дужан да изда потврду о откупу, односно продаји ефективе коришћењем софтвера или, у случају да за то не постоје технички услови, да изда ручно попуњену потврду.

Мењач који обавља мењачке послове на привременом благајничком месту дужан је да на крају сваког радног дана ручно сачињава дневник благајне о обављеним трансакцијама на том месту, потписује га и прилаже дневнику благајне мењачког места коме то привремено благајничко место и исплатно-уплатно благајничко место припадају, након сваког уношења/изношења готовине и ефективе на/са привременог благајничког места, а најкасније до првог радног дана по истеку сваке радне недеље, и то по датумима за све дане између уношења/изношења готовине и ефективе, а ако је привремено благајничко место електронски повезано са исплатно-уплатним благајничким местом – мењач те податке доставља електронски, најкасније на крају радног дана, ради укључивања у дневник благајне мењачког места коме припадају привремено благајничко место и исплатно-уплатно благајничко место.

У случају престанка рада на привременом благајничком месту пре завршетка периода у коме је било планирано обављање мењачких послова на том месту – мењач је дужан да Народну банку Србије о томе обавести најмање један радни дан пре последњег радног дана тог места.

Откуп путничких и банкарских чекова

36. Путнички чек откупљује се по следећем поступку: физичко лице – корисник чека дужно је да други потпис на чеку, који мора да одговара првом потпису, стави у присуству мењача на шалтеру. Ради утврђивања аутентичности потписа, односно утврђивања да чек на наплату подноси прави корисник – мењач потписе на чековима упоређује с потписом корисника на његовој путној исправи.

Ако физичко лице јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу на откуп поднесе путнички чек који је корисник на оба места већ

потписао и на коме је, на месту предвиђеном за попуњавање наредбе (*pay to order*), наредба већ попуњена на име лица које тај чек подноси на откуп – јавни поштански оператор и овлашћени мењач то физичко лице упућују на банку с којом су закључили уговор.

Код сваког откупа путничког чека, јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да у потврду о откупу унесу: име и презиме резидента – физичког лица и нерезидента – физичког лица, њихов ЈМБГ из важеће личне карте или број важеће путне исправе, место сталног пребивалишта и адресу, серијски број и место издавања чека.

37. Ако банкарски чек поднет на откуп испуњава све потребне услове, мењач ће од корисника (ремитента) захтевати да га индосира пред њим – стављањем потписа на полеђини чека (по његовој ширини), а идентитет корисника утврдиће на основу важеће путне исправе или важеће личне карте. Кад се идентитет корисника утврђује на основу путне исправе, потпис мора бити идентичан потпису на тој исправи.

Ако јавни поштански оператор и овлашћени мењач приме на шалтеру банкарски чек на коме се износ исписан словима не слаже са износом исписаним цифрама – такав чек неће откупити, а корисника ће упутити на банку с којом су закључили уговор да тај чек преузме на наплату (инкасо).

Ако на банкарском чеку неки од битних елемената чека недостаје или је преправљен, нечитак или радиран (саструган) – јавни поштански оператор и овлашћени мењач такав чек неће откупити, а корисника ће упутити на банку с којом су закључили уговор. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач неће откупити ни банкарски чек који је издат у више примерака (што се види из ознаке на самом чеку – *First, Original, Second, Duplicate*) ако се не поднесу сви примерци тог чека.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач могу откупити банкарски чек кад корисник преда и оригинал и копију тог чека и кад оба примерка претходно потпише (индосира) на полеђини. И оригинал и копију овог чека јавни поштански оператор и овлашћени мењач доставља банци с којом су закључили уговор.

38. При предаји банци откупљених чекова, јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да за путничке чекове који гласе на страну валуту ставе свој печат на лице чека (на место за попуњавање наредбе – *order*), као и на његову полеђину (по ширини), с потписом овлашћеног лица. У случају да корисник чека није попунио датум откупа чека, јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да то учине.

Мењачки послови повезани с платним услугама и међународним упутницама

39. Овлашћени мењач може на благајничком месту на коме обавља мењачке послове и пружа платне услуге – у истој благајни држати готовину и ефективу остварене по тим пословима.

Овлашћени мењач може на мењачком месту на коме обавља мењачке послове и пружа платне услуге користити готовину и ефективу остварену по овим пословима за обављање тих послова њиховим преносом из једног у друго пословање – ако то није у супротности са обавезом заштите новчаних средстава корисника платних услуга у складу са законом којим се уређују платне услуге и другим обавезама утврђеним законом или прописом.

У случају преноса из става 2. ове тачке, овлашћени мењач дужан је да пре извршења појединачне трансакције исплате готовине или ефективе физичким лицима по основу мењачког пословања или пружања платних услуга, у дневнику благајне за мењачке послове евидентира интерни излаз, односно улаз готовине или ефективе, који прати потврда о излазу, односно улазу готовине или ефективе.

Изузетно од става 3. ове тачке, ако готовину и ефективу остварене по мењачким пословима и пословима пружања платних услуга држи у одвојеним благајнама – овлашћени мењач може између благајне за мењачке послове и благајне платних услуга вршити пренос износа готовине и ефективе за који процени да ће му у току дана бити потребан за исплату физичким лицима по тим пословима (у даљем тексту: процењени износ ефективе и готовине), при чему је дужан да у дневнику благајне за мењачке послове евидентира интерни излаз, односно улаз готовине и ефективе, који прати потврда о том излазу, односно улазу.

Ако процењени износ ефективе и готовине није искоришћен у целини у току радног дана у коме је извршен пренос овог износа – овлашћени мењач дужан је да неискоришћени део тог износа пренет из благајне за мењачко пословање на крају дана врати у ову благајну, или да овај део најкасније наредног радног дана уплати на свој посебан рачун за мењачке послове.

Износ готовине и ефективе који је у складу са ст. 3. и 4. ове тачке пренет из мењачког пословања и искоришћен за извршење платних трансакција – овлашћени мењач дужан је да врати у мењачко

пословање најкасније наредног радног дана од дана пријема рефундације тих средстава, и то на један од следећих начина или комбинацијом тих начина:

1) преносом средстава с рачуна који користи за пружање платних услуга на посебан рачун за мењачке послове;

2) преносом готовине и ефективе из благајне платних услуга у благајну мењачких послова, који се обавља само књиговодствено ако се ова средства налазе у истој благајни.

Искоришћени или неискоришћени износ готовине и ефективе који је у складу са ст. 3. и 4. ове тачке пренет у мењачко пословање, овлашћени мењач може да врати у пословање по основу пружања платних услуга на један од следећих начина или комбинацијом тих начина:

1) преносом средстава с посебног рачуна за мењачке послове на рачун који користи за пружање платних услуга;

2) преносом готовине и ефективе из благајне мењачких послова у благајну платних услуга, који се обавља само књиговодствено ако се ова средства налазе у истој благајни.

Одредбе ове тачке сходно се примењују и на јавног поштанског оператора који на истом мењачком месту поред мењачких послова обавља и послове пружања платних услуга, односно пријема и исплата међународних упутница.

Коришћење софтвера за обављање мењачких послова

40. За обављање мењачких послова овлашћени мењач користи софтвер једне од банака с којима има закључен уговор или софтвер Народне банке Србије који треба да обезбеди бележење, чување и достављање Народној банци Србије свих података на нивоу појединачне трансакције о обављеним мењачким пословима овлашћеног мењача који су прописани овом одлуком.

За обављање мењачких послова банка и јавни поштански оператор користе сопствени софтвер, који треба да обезбеди бележење, чување и стављање на увид Народној банци Србије при вршењу контроле мењачког пословања свих података на нивоу појединачне трансакције о обављеним мењачким пословима банке, односно јавног поштанског оператора који су прописани овом одлуком.

Банка је дужна да води евиденцију о закљученим и измењеним, односно раскинутим уговорима о коришћењу софтвера са овлашћеним мењачима, као и да једном месечно Народној банци Србије доставља извод из те евиденције¹.

Престанак обављања мењачких послова

41. Овлашћени мењач дужан је да Народној банци Србије поднесе захтев за трајни престанак обављања мењачких послова на једном, више или свим мењачким местима у року од пет радних дана од последњег радног дана мењачког места на које се захтев односи, као и да о томе обавести банку с којом има закључен уговор.

Уз захтев из става 1. ове тачке, овлашћени мењач доставља документ којим доказује да је обавестио банку о трајном престанку обављања мењачких послова у складу с тим ставом, као и документе којима доказује да је испунио обавезе из ст. 3. до 5. ове тачке.

Ако трајно престаје да обавља мењачке послове на свим мењачким местима – овлашћени мењач из става 1. ове тачке дужан је да сву ефективу са свих мењачких места прода банци с којом има закључен уговор и сву готовину уплати на свој текући рачун најкасније наредног радног дана од последњег радног дана овлашћеног мењача, као и да доказ о продаји ефикативности и уплати готовине на свој текући рачун код банке поднесе Народној банци Србије уз захтев из тог става.

Ако трајно престаје да обавља мењачке послове на једном или више мењачких места – овлашћени мењач из става 1. ове тачке дужан је да сву ефективу с тог/тих мењачких места прода банци с којом има закључен уговор и сву готовину уплати на свој текући рачун најкасније наредног радног дана од последњег радног дана овлашћеног мењача на том/тим мењачким местима или да истог дана пренесе ефективу и готовину с тог/тих мењачких места на мењачко место које наставља да ради, као и да докаже о продаји ефикативности и уплати готовине на свој текући рачун код банке, односно о преносу на мењачко место које наставља да ради поднесе Народној банци Србије уз захтев из тог става.

Овлашћени мењач дужан је да Народној банци Србије врати овлашћења за мењачка места на којима трајно престаје да ради.

¹ Тачка 40. став 3. ове одлуке се примењује од 1. септембра 2020. године

На основу захтева и документације из ст. 1. до 5. ове тачке, Народна банка Србије доноси решење о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова.

Овлашћени мењач који привремено престаје да обавља мењачке послове на једном, више или свим мењачким местима, односно на банкомату/банкоматима који припадају том/тим мењачким местима, дужан је да одмах, а најкасније у року од два радна дана од дана кад је привремено престао да обавља мењачке послове о томе обавести Народну банку Србије, као и банку с којом има закључен уговор, при чему је дужан да у обавештењу Народној банци Србије наведе разлоге због којих је привремено спречен да обавља мењачке послове и период у коме привремено неће обављати мењачке послове а који може трајати до шест месеци.

Ако по истеку периода привременог престанка обављања мењачких послова из става 7. ове тачке и даље постоје разлози због којих је овлашћени мењач привремено престао да обавља мењачке послове на једном, више или на свим мењачким местима, односно на банкомату/банкоматима који припадају том/тим мењачким местима – овлашћени мењач дужан је да у року од два радна дана од истека рока за који је доставио обавештење о привременом престанку обављања мењачких послова из тог става, о продужењу периода привременог престанка обављања мењачких послова обавести Народну банку Србије, као и банку с којом има закључен уговор, при чему је дужан да у обавештењу Народној банци Србије наведе период продужења привременог престанка обављања мењачких послова и разлоге за то продужење, с тим што укупно трајање привременог престанка обављања мењачких послова не може бити дуже од године дана од дана почетка привременог престанка обављања мењачких послова.

Овлашћени мењач из става 7. ове тачке дужан је да, истог дана кад је привремено престао да обавља мењачке послове на једном или више мењачких места, сву ефективу и сву готовину с тог/тих мењачких места пренесе на мењачко место које наставља да ради или да их уплати на своје рачуне код банке, односно банака. Ако је овлашћени мењач привремено престао да обавља мењачке послове само на банкомату/банкоматима који припадају мењачком месту на коме и даље обавља мењачке послове – дужан је да истог дана сву ефективу и сву готовину с тог/тих банкомата уплати на исплатно-уплатно благајничко место с којим је банкомат повезан у погледу снабдевања готовином у динарима и у ефективном страном новцу. У случају да је привремено престао да обавља мењачке послове на свим мењачким местима, овај мењач дужан је да сву ефективу прода банци с којом има закључен

уговор и сву готовину уплати на свој текући рачун најкасније наредног радног дана од последњег радног дана кад је обављао мењачке послове на свим мењачким местима и да доказ о томе, заједно са обавештењем из става 7. ове тачке, поднесе Народној банци Србије.

Овлашћени мењач из става 7, односно става 8. ове тачке, дужан је да истог дана када је наставио да обавља мењачке послове на једном, више или свим мењачким местима, односно на банкомату/банкоматима који припадају том/тим мењачким местима на којима је привремено престао да их обавља, обавести о томе Народну банку Србије, као и банку с којом има закључен уговор.

Ако овлашћени мењач не настави да обавља мењачке послове након истека периода привременог престанка из обавештења о привременом престанку обављања мењачких послова, односно обавештења о продужењу тог периода или не достави Народној банци Србије обавештење о продужењу периода привременог престанка обављања мењачких послова с навођењем разлога за то продужење, на једном, више или свим мењачким местима – дужан је да Народној банци Србије поднесе захтев за трајни престанак обављања мењачких послова на том/тим мењачким местима у складу са овом тачком. У супротном – Народна банка Србије доноси решење о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова на том/тим мењачким местима у складу са законом и овом одлуком. Ако овлашћени мењач не настави да обавља мењачке послове на једном, више или свим банкоматима након истека периода привременог престанка из обавештења о привременом престанку обављања мењачких послова, односно обавештења о продужењу тог периода или не достави Народној банци Србије обавештење о продужењу периода привременог престанка обављања мењачких послова с навођењем разлога за то продужење – дужан је да поступи у складу с тачком 5. став 4. ове одлуке.

Одредбе ове тачке, осим става 5, сходно се примењују на јавног поштанског оператора.

Извештавање

42. Банка је дужна да Народној банци Србије свакодневно – у складу са упутством којим се уређују израда и електронско достављање података Народној банци Србије – електронски доставља извештај о обављеним мењачким пословима, с подацима који су дати у Прилогу 1.

Извештај из става 1. ове тачке обухвата и податке о мењачким пословима који су обављени на основу налога које физичко лице доставља електронски, податке о откупу ефективе и чекова од јавног

поштанског оператора и овлашћеног мењача, као и податке о продаји ефикасности и чекова јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу с којима банка има закључене уговоре.

У случају прекида рада електронског система, банка је дужна да извештај из става 1. ове тачке достави одмах после успостављања рада тог система.

43. Овлашћени мењач који користи софтвер Народне банке Србије дужан је да Народној банци Србије свакодневно електронски доставља извештај о обављеним мењачким пословима, с подацима који су дати у Прилогу 2.

Овлашћени мењач који користи софтвер банке дужан је да тој банци свакодневно електронски доставља извештај о обављеним мењачким пословима, с подацима који су дати у Прилогу 2.

Банка је дужна да свакодневно електронски доставља Народној банци Србије извештаје из става 2. ове тачке, као и све податке о обављеним мењачким пословима мењача из тог става, у складу са упутством којим се уређују израда и електронско достављање података Народној банци Србије, ради једнообразног поступка контроле обављања мењачких послова.

У случају прекида рада електронског система, овлашћени мењачи из ст. 1. и 2. ове тачке и банка из става 3. ове тачке – дужни су да, одмах после успостављања рада тог система, Народној банци Србије, односно банци доставе извештаје и податке из ст. 1, 2. и 3. ове тачке.

44. Јавни поштански оператор дужан је да банци из тачке 8. став 5. ове одлуке свакодневно електронски доставља извештај о обављеним мењачким пословима, с подацима који су дати у Прилогу 3.

Банка из става 1. ове тачке Народној банци Србије свакодневно електронски доставља извештај из тог става, у складу са упутством којим се уређују израда и електронско достављање података Народној банци Србије.

У случају прекида рада електронског система, јавни поштански оператор, односно банка из става 1. ове тачке дужни су да, одмах после успостављања рада тог система, банци, односно Народној банци Србије доставе извештаје и податке из тог става.

45. Прилози из ове одлуке одштампани су уз ову одлуку и њен су саставни део.

Прелазна одредба и завршна одредба

46. Даном почетка примене ове одлуке престају да важе Одлука о условима и начину обављања мењачких послова („Службени гласник РС“, бр. 51/2015 и 3/2016), осим одредбе тач. 21. и 22. те одлуке, које ће се примењивати до дана почетка примене тачке 40. и тач. 42. до 45. ове одлуке, као и Упутство за спровођење Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова („Службени гласник РС“, бр. 51/2015 и 3/2016), осим одредаба тач. 21, 22. и 23. тог упутства, које ће се примењивати до дана почетка примене тач. 42. до 45. ове одлуке.

47. Ова одлука објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије“ и ступа на снагу осмог дана од дана објављивања, а примењује се од 1. јануара 2019. године, осим одредаба тачке 40. и тач. 42. до 45, које се примењују од 1. јула 2019. године.

ИО НБС бр. 90
29. октобра 2018. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

др Јоргованка Табаковић, с.р.